

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Tractatus Aliqui De Examine Conscientiæ Generali Quotidiano Secundum Doctrinam S. P. N. Ignatii In Libello Exercitiorum

Palma, Luis de la

Coloniae, 1701

Caput. 1. Quid senserint S. S. Patres de exercitio hujus examinis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-51909](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-51909)

(5)

TRACTATUS

PRIMUS.

*De forma Examinis Generalis
quotidiani.*

CAPUT I.

*Quid senserint Sancti Patres de Exercitio
hujus Examinis.*

Uoniam per Exomologesin peccata vetera delere non sufficit, verum etiam vitæ præsentis vitia emendare oportet: Examen sui quotidianum identidem adhibendum est. Hoc Examen dicitur Generale: propterea quod ad omnes hominis actiones sese extendat, quantumvis ad unius diei spatium arcetetur.

A 3

tetur.

tetur. Quid rei sit, quanta sit ejus necessitas, quantaque utilitas, per similitudines varias à Sanctis Patribus inculcatum est. Harum aliquas ipsissimis illorum verbis juvat producere.

S. Joannes Chrysoftomus in illud Davidis, *Irascimini & nolite peccare, quæ dicitis in cordibus vestris, in cubilibus vestris compungimini*: observat à Sancto Propheta hic assignari partes boni examinis, nimirum, inquisitionem, compunctionem, & propositum. „ Vi-
 „ disti, inquit, (a) optimam meden-
 „ di rationem: quomodo & præserva-
 „ toriis medicamentis usus est. Præci-
 „ pere enim ne in peccata incidas, præ-
 „ servatorii medicamenti locum obti-
 „ net, nempe, *irascimini & nolite*
 „ *peccare*. Illud autem, *quæ dicitis in*
 „ *cordibus vestris, in cubilibus vestris*
 „ *compungimini*, correctorii. Postquam
 „ enim peccavit, adhibet rursus medi-
 „ camenta, ab ipso qui peccavit acceptâ
 „ medicinâ. Hac ergo utamur medi-
 „ cina, quæ nihil omnino habet diffi-
 cul-

(a) In Psal. 4.

„ cultatis. Sin autem non sustinet a-
 „ nima meminisse peccatorum, eru-
 „ bescens & pudore suffusa, dic illi:
 „ Nihil lucri facis, si non memineris:
 „ sed magnum potius damnum accipis.
 „ Si enim nunc apud te non memineris,
 „ tunc ante omnium oculos tua sta-
 „ tuentur peccata. Sin autem nunc ea
 „ supputaveris: & ab illis cito libera-
 „ beris, & in alia non facile incidēs.

Bernardus (a) in illud Canticorum
Tempus putationis advenit, observat
 Spiritum-sanctum adhibere similitudi-
 nem vinitoris, qui amputat ramos inu-
 tiles, herbasque noxias eradicat. Ne-
 que id semel, sed sæpius: semper enim
 repullulant ea quæ nocent. Hanc eam-
 dem diligentiam in rescissione vitiorum
 necessariam censet. „ Quis enim, in-
 „ quit, ita ad unguem omnia à se su-
 „ perflua resecauit, ut nihil se habere
 „ putet putatione dignum? Credite
 „ mihi, & putata repullulant, & effu-
 „ gata redeunt, & reaccendantur extin-
 „ cta, & sopita denuo excitantur. Parum

A 4

est

(a) *Serm. 58. in Cant.*jus
si-
in-
mis

lud

re,

ili-

t à

bo-

m,

Vi-

en-

va-

eci-

oræ-

bti-

lite

is in

stris

iam

edi-

eptâ

edi-

liffi-

cul-

„ est ergo semel putasse, sæpe putan-
 „ dum est, imo si fieri possit semper:
 „ quia semper quod putari oporteat, si
 „ non dissimules, invenis. „ Sermonem
 hunc paulo post sic concludit. „ *Scru-*
 „ *temur* juxta Prophetam *Vias nostras*
 „ *& studia nostra*, & in eo se quisque
 „ judicet profecisse: non, cum non
 „ invenerit quod reprehendat; sed cum
 „ quod invenerit reprehendet. Tunc
 „ te non frustra scrutatus es, si rursus
 „ opus esse scrutinio advertisti. Et to-
 „ ties non te defellit inquisitio tua, quo-
 „ ties iterandam putaveris. Si autem
 „ semper hoc cum opus est facis: sem-
 „ per ergo opus esse tibi memine-
 „ ris.

Haud minus hoc loco quadrat simili-
 tudo patris familias rationem expenso-
 rum exigentis à servo suo: quam idem
 Chrysoftomus adhibet alio loco. (a)

„ Statim, inquit, cum surreximus à
 „ lecto, priusquam nos conferamus ad
 „ forum, vel priusquam aggrediamur
 „ opus aliquod, vel privatum, vel pu-
 bli-

(a) *Serm. de Pœnit. & Conf.*

„ blicum: vocato ministro, rationem
 „ sumptuum petimus, ut sciamus quid-
 „ nam malè, vel quid benè expenderit.
 „ Et si viderimus parum quiddam
 „ desiderari: omnibus modis reco-
 „ gitamus accessionum occasionem,
 „ ne inviti perdamus. Faciamus igitur
 „ hoc & in operibus nostris, vocatâ
 „ conscientiam nostrâ, faciamus simili-
 „ ter rationem verborum, operum,
 „ cogitationum: & scrutemur, quid
 „ utiliter insumptum sit, & quid in
 „ perniciem nostram. Quæ concupi-
 „ scentia oculum in intemperantiam
 „ provocarit: quæ cogitatio cum dam-
 „ no nostro in opus prodierit, vel per
 „ manus, vel per linguam, vel per co-
 „ gitationes ipsas. „ Ut vero fructum
 „ ab examine referamus, qui non in co-
 „ gnitione peccatorum, sed emendatio-
 „ ne consistit: sic pergit. „ Operam de-
 „ mus, ut ab intempestivo sumptu ab-
 „ sistamus. Pro semel malè insumptis,
 „ aliud reponamus lucrum: pro verbis
 „ temerè prolatis, sanctas preces: pro
 „ visu, intemperanter facto, eleemo-

» synas & jejunia. Quod si intempe-
 » stivè insumpturi sumus, nullumque
 » nobis vel reposuerimus, vel thesau-
 » rizaverimus bonum: in extremam re-
 » dacti inopiam solvemus poenam, im-
 » mortali igni nos injicientes. Igitur
 » fervorum mane rationem facere con-
 » suevimus: operum autem post cœ-
 » nam & vesperam in cubilibus, nullo
 » interturbante, nullo obstrepente,
 » omnium eorum quæ per diem facta &
 » dicta, rationes à nobis exigamus. Et
 » si quid viderimus à nobis peccatum
 » esse puniamus nosmetipsos: incre-
 » pemus mentem & conscientiam;
 » compungamus rationem tanto impe-
 » tu, ut non audeat ultra exurgere, &
 » in idem peccatorum profundum nos
 » inducere, memores vespertinæ pla-
 » gæ. Et quod tempus hoc huic ratio-
 » ni accommodatius sit, audi Prophe-
 » tam dicentem: *Quæ dicitis in cordi-
 » bus vestris, in cubilibus vestris compun-
 » gimini.* »

Comparatio judicis reum examinan-
 tis, in scriptis Patrum occurrit frequen-
 tius,

tius. Bernardus ad Fratres de Monte
 Dei: (a) „ Dilce, inquit, secundum
 „ communis instituti leges tu tibi præ-
 „ esse, & vitam ordinare, & mores
 „ componere, & teipsum judicare, &
 „ teipsum apud teipsum accusare, sæpe
 „ etiam condemnare, nec impunitum,
 „ dimittere. Sedeat judicans justitia,
 „ stet rea & seipsam accusans conscien-
 „ tia. Nemo te plus diligit: nemo te
 „ fidelius judicabit. Manè præteritæ
 „ noctis fac à temetipso exactiorem, &
 „ venturæ diei tu tibi indicito cautio-
 „ nem. Vesperi diei præteritæ ratio-
 „ nem exige, & supervenientis noctis
 „ fac indictionem. Sic districto, ne-
 „ quaquam tibi lascivere vacabit.

Augustinus breviter: (b) “ Af-
 „ cendat homo adversum se tribunal
 „ mentis suæ: existimet illud, quod o-
 „ portet nos exhiberi ante tribunal
 „ Christi, ut illud recipiat unusquisque
 „ quod per corpus gessit, sive bonum,
 „ sive malum. Constituat se ante fa-
 „ ciam

(a) *Ante med.* (b) *Homil. 50.*
inter 50 Cap. 4.

„ ciem suam, ne hoc postea fiat. „
 In hac similitudine fusior est Chryso-
 stomus, ad verba Psalmi 4. supra relata,
In cubilibus vestris compungimini. „ Post
 „ cœnam, *inquit*, quando itis dormi-
 „ tum, quando estis decubaturi, &
 „ nullo præsentente multa quies & silen-
 „ tium, & nemine interturbante pro-
 „ funda tranquillitas: excita iudicium
 „ tuæ conscientiæ. Ab ipsa rationem
 „ exige, & quæ interdium mala cepisti
 „ consilia, vel dolos construens, vel
 „ propinquum circumveniens, ea cum
 „ in illius quietis tempore in medium
 „ adduxeris, & improbis illis cogitatio-
 „ nibus conscientiam iudicem dederis;
 „ eas fodica & dilania, & de eis pœnam
 „ fume, occide cogitationem quæ pec-
 „ cavit. Id enim sibi vult illud: Com-
 „ pungite, pro eo quod est, pungite,
 „ stimulate, quæ in cordibus vestris
 „ dixistis interdium. Hoc est, mala quæ
 „ cogitastis consilia, ea in cordibus ve-
 „ stris in tempore illius quietis punite:
 „ in ea animadvertite, quando neque
 „ amicus interturbat, nec famulus ir-
 „ rat

„ ritat, nec turba negotiorum urget,
 „ tunc vitæ interdiu actæ rationem exi-
 „ gite. Et cur non dixit, verborum
 „ & factorum, sed malarum cogitatio-
 „ num? Hoc docens ex abundantia. Si
 „ enim mala sunt castiganda consilia, ut
 „ non in opus exeant: multo magis pro
 „ factis & dictis oportet angi animo.
 „ Hæc fiant singulis diebus: nec prius
 „ dormieris, ô homo, quam mente
 „ versaveris ea quæ à te interdiu perpe-
 „ ram acta sunt: & die sequenti eris o-
 „ mnino tardior ad ea ipsa rursus aggre-
 „ dienda.

Rursum alibi idem Chrysostronus. (a)

„ An non codicem domi habes, in quo
 „ quotidianas rationes scribas? Habe
 „ item codicem in conscientia: & quo-
 „ tidiana peccata scribe. Verbi gratia:
 „ Cum in lecto tuo jaces, nec quisquam
 „ est qui tibi negotium faceffat, ante-
 „ quam somnus irrepat, libellum in
 „ medium produc, & peccata tua tecum
 „ reputa, dicens apud te ipsum: Num-
 „ quid hodierno die vel sermone, vel

A 7

„ opere

(a) In Psalm. 50. Homil. 2. in medio.

„ opere peccavi? Hoc ut faciamus mo-
 „ net Propheta, cum ait: *Irascimini*
 „ *& nolite peccare: quæ dicitis in cor-*
 „ *dibus vestris, in cubilibus vestris com-*
 „ *pungimini.* Diurno tempore id fa-
 „ ciendi spatium non habes: verum, &
 „ Præfectorum metus, & sodalium col-
 „ loquia, & negotiorum cura, & a-
 „ lendæ prolis studium, & uxoris pro-
 „ curatio, & parandæ mensæ sollicitu-
 „ do, & denique infinitæ res, animum
 „ tuum distrahunt. Cum autem in lec-
 „ tum, hoc est, ad tranquillitatis por-
 „ tum te coniecisti, nec illus est qui ti-
 „ bi molestiam exhibeat: dic cordi tuo,
 „ atque animæ tuæ. Exegimus ho-
 „ diernam diem, ô Anima: quid boni
 „ fecimus, aut quid mali admisimus?
 „ Ac gehennæ recordare, ut metu af-
 „ fectum bonum augeas, malum au-
 „ tem de medio tollas. Si in lecto sis,
 „ atque in peccatorum tuorum memo-
 „ riam venias, collacryma: atque hac
 „ ratione ea in lecto delere potes. Deum
 „ tuum roga atque obsecra: sicque cor-
 „ pus somno trade, posteaquam prius
 „ pec-

„ peccata tua confessus fueris, ac ra-
 „ tiones à teipso exegeris. Sic enim
 „ requiem à Deo obtinebis. Mole-
 „ stumne ac grave est in lecto jacentem
 „ quotidiana peccata supputare? Cum
 „ autem ea supputas, animum tuum
 „ suspende, ipsum expoli, ipsum ge-
 „ hennæ metu aperi, ipsi sectionem
 „ quæ dolore careat adhibe. Horren-
 „ dum tribunal tibi effice, animum le-
 „ niorem redde: ut postero die ad per-
 „ petranda peccata cunctantius acce-
 „ das.

Utilitatem hujus judicii declarat S.
 Papa Gregorius, his verbis. (a) „ Quis-
 „ quis æternitatis desiderio anxius, ap-
 „ parere venturo judici desiderat mun-
 „ dus: tanto se subtilius nunc exami-
 „ nat, quanto nimirum cogitat, ut
 „ tunc terrori illius liber assistat. Et
 „ ostendi sibi exoptat, ubi displicet: ut
 „ hoc in se per pœnitentiam puniat, se-
 „ que hic dijudicans injudicabilis fiat. „
 Id ipsum insinuasse visus est ipse Apосто-
 lus, cum ait: (b) *Quod si nosmetipsos*
di-

(a) II. Moral. 23. (b) I. Cor. II. 31.

dijudicaremus, non utique judicaremur.
 Chrylostomus in hunc locum (a) „
 „ Non dixit, si puniremus, si suppli-
 „ cium de nobis sumeremus, sed, si
 „ *dijudicaremus*: hoc est, si nostra tan-
 „ tum voluerimus peccata cognoscere,
 „ si condemnare nosmetipsos, libera-
 „ remur utique & ab hujus & futuri se-
 „ culi suppliciis. Qui enim seipsum
 „ condemnat, dupliciter Deum pla-
 „ cat: & quia peccata sua cognoscit;
 „ & quia in posterum pigrior ad pec-
 „ candum efficitur.

Magnæ molis sit dicta omnia Patrum
 congerere pondere justo librantium dis-
 cussionis hujus fructus eximios: de qui-
 bus ipsi etiam Sapientes ethnici, Philo-
 sophique luce fidei destituti, præclare
 fenserunt. Missis ceteris, unus Seneca
 proferatur, qui remediis iræ valentiori-
 bus, (de quo vitio sermo erat) quoti-
 dianum animi sui examen accenset. (b)
 „ Animus, inquit, quotidie ad ratio-
 „ nem reddendam vocandus est. Fa-
 „ ciebat

(a) *In 1. Corin. 1. hom. 28.* (b) *lib. 3.
 de Ira. cap. 36.*

ciebat hoc Sextius, ut consummato
die, cum se ad nocturnam quietem
recepisset, interrogaret animum
suum. Quod hodie malum tuum
sanasti? cui vitio obstitisti? qua
parte melior es? Desinet ira, & erit
moderatio, quæ sciet sibi quotidie
ad iudicem esse veniendum. • Quid
ergo pulchrius hac consuetudine ex-
cutiendi totum diem? Qualis ille
somnus post recognitionem sui se-
quitur? quam tranquillius, altius, ac
liber, cum aut laudatus est animus,
aut admonitus, & speculator sui cen-
sorque secretus cognoscit de moribus
suis? Utor hac potestate: & quo-
tidie apud me causam dico. Cum
sublatum à conspectu lumen est, &
conticuit uxor, moris mei jam con-
scia, totum diem meum scrutor,
facta ac dicta mea remetior. Nihil
mihi ipse abscondo, nihil transeo.
Quare enim quidquam ex erroribus
meis timeam, cum possim dicere:
Vide ne istud amplius facias, nunc
tibi ignosco. In illa disputatione
,, pu-

„ pugnatus locutus es : noli postea
 „ congedi cum imperitis : nolunt di-
 „ scere , qui numquam didicerunt.
 „ Illum liberius admonuisti , quam de-
 „ bebas : itaque non emendasti , sed
 „ offendisti. De cetero vide , non
 „ tantum an verum sit , quod dicis : sed
 „ an ille cui dicitur , veri patiens sit. „
 Quam egregiè describit formam mo-
 dumque , tum excutiendi , tum etiam
 corripiendi suiipsius : quam potenter
 omnes ad iudicium hoc invitat , à rei
 facilitate , à benevolentia Judicis , à cor-
 reptionis suavitate & secreto.

Synopsis totius Capitis hujus hæc est.
 Examen generale , medicinam esse , qua
 morbis animi medeamur : culturam
 horti interioris , quâ noxia quælibet e-
 vellamus : stateram æquam , quâ ratio-
 nem expensorum exigamus à nobisipsis ,
 ne sensim ad æternam pauperiem rediga-
 mur : anticipationem iudicii divini , ne
 hujus rigorem malo nostro subeamus :
 excussionem pulveris lutique abstersio-
 nem , à creaturis rebusque exterioribus
 adhærentis : macularum deterfionem ,
 quæ

quæ vestem animæ inquinaverunt: lavacrum, quo nosmetipsos abluimus in sanguine Agni: scopas, quibus animæ sordes everrimus, ut domus nostra munda sit & immaculata. Has ipsas scopas adhibebat David, cum dixit: (a) *Meditatus sum nocte cum corde meo, & exercitabar, & scopebam spiritum meum.* Harum scoparum, ut observat Job, (b) major incumbit necessitas, his qui habitant domos luteas, qui terrenum habent fundamentum. Domus enim luteæ, quales sunt quas incolimus, facillimè sordescunt.

Formam hujus Examinis proponit S. Ignatius in principio Exercitiorum his verbis.

a) *Psal. 76.7.*

(b) *Cap. 4. 19.*

EXAMINIS GENERALIS M O D U S,

Particulas seu puncta quinque com-
plectens.

Primum punctum est, Domino nostro
Deo, pro beneficiis acceptis gratias
reddendas esse.

Secundum, quod debemus pro cog-
nitione & expulsionem peccatorum gratiam
flagitare.

Tertium, de admissis presenti die pec-
catis rationem ab anima nostro exigere, per
horas singulas, ex quo surreximus, vesti-
gando. Et primo quidem, circa cogita-
tionem, eodem ordine quo in Examine
particulari traditum est.

Quartum, postulare veniam pro delictis.

Quintum, proponere cum Dei gratia
emendationem: & orationem Domini-
cam post dicta omnia recitare. Pater
noster.